

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Floremundi Raemundi V. Cl. Olim Consiliarii Regis
Galliarvm Ex Calviniano Catholici Synopsis Omnium hujus
temporis Controversiarum tam inter Lutheranos,
Calvinistas quam alios plurimos. Sive Historia ...**

Raemond, Florimond de

Coloniae Agrippinae, 1655

IV. Sed sapientis Turnonii Cardinalis consilio sententiam mutat.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10880

braret: sic tamen ut populus quoque S. Eucharistia communicaret. Secundò, ut nulla hostia fieret elevatio. Tertiò, eadem quoque non adoraretur. Quartò, ut Eucharistia tam à populo quam à sacerdote sub utraque specie sumeretur. Quintò, ne in hoc sacrificio D. Virginis Deiparæ aut aliorum Sanctorum fieret commemoratio. Sextò, ut ad communionem panis vulgaris massa, uti apud Græcos, adhiberetur, quam sacerdos in altari frangeret, ac post sumtam sibi particulam, reliquam populo sive communicantibus distribuere. Septimò, ne sacerdotes cœlibatus legi adstringerentur. Ecce tibi formam Missæ septipunctalis, de qua tum multi varie diserebant, unoquoque ad sui pedis, vel ut melius dicam, sui cerebri & iudicii modulum eam aptante. Duabus vero rebus Missa hæc à Lutheranis differbat: quod hæc vulgari lingua peragatur, & hostiæ, ut apud Catholicos adhibeantur.

III. Navarra regina interim, pietatis opinione decepta, Regem urgere non cessabat ut sub fide publica Lutheranos in Galliam evocaret. Inter alia quum die quodam privatim cum Rege tam de vitæ quam doctrinæ Protestantium simplicitate colloqueretur, tandem ad Philippi Melancthonis mentionem sermonem deflexit, in quo præter vitæ integritatem ac doctrinæ præstantiam, animi lenitatem ac pacis studium in primis commendabat, à furioso illo tam Lutheri quam Zuinglii impetu valde alienum. Addens, non vanam spem esse, si cum Sorbonæ Theologis committeretur, ignem qui universale Christiano orbi incendium jam miseretur, dissidium religionis extinctum iri, ac brevi futurum, ut sopitis omnibus contentionibus, omnium animi & iudicia in eandem doctrinam conspirent. Rex sororis & aliorum præcibus victus, quum ultro quoque Melancthonis videndi atque alloquendi desiderio teneretur, missis salvi conductus diplomate, hominem ad se venire iussit. Eius rei fama divulgata, Lutheranis jam ante victoriam epinicion canebant. Bellus ille nostras Poeta, qui in quodam suo poemate festivo saltu à gallo ad asinum transiit, quique tum aulam histrionicis suis nugis oblectabat, postea vero Davidis Psalterium in rythmos redegit, ut suam quoque symbolam conferret, ita cecinit.

Je ne dis pas que Melancthon

Ne declare au Roy son avis:

Mais de disputer vis à vis,

Nos maistres n'y veulent entendre.

Id est:

Non equidem id iubeam, Regi ne forte Melancthon

Suam explicet sententiam:

At conferre pedem pede, verbaque reddere verbis,

Nostri magistri ecce abnuunt.

IV. Sed periculū hoc bonus ille Franciæ tutelaris Angelus, & Cardinalis Turnonii, Lugdunensis Archiepiscopi, qui muliebres illas technas subolfecebat; prudentia mature avertit ac discussit; è quo ille præ ceteris immortalē laudē ac gloriā est cōsequutus. Quum enim captata occasione, die quodam ad Regē venisset, librū eleganter ornatū manu ferens; ac Rex, ut erat rerum istarū curiosus, Ecquis lepidus ille liber esset rogasset: Cardinalis, Non lepidus tantū, inquit, ò Rex, sed & salutaris hic liber est, ab uno ex primis vestræ Franciæ Episcopis, Irenæo scilicet in Lugdunensi Ecclesia conscriptus. Eum quū paulò ante evoluerem, forte incidi in locum quendam libri Tertii, ubi indicat, quāto studio Apōstoli eos fugerint ac detestati sint, qui Christianæ doctrinæ sanitatē ac veritatē corrumpere nitentur, adeo ut non modo colloquio eorum, sed & ædibus ac locis ubi illi essent, abstinerint. Narrat hic vir sanctus, audivisse se è Polycarpo quum S. Ioannes Apostolus balneum aliquando esset ingressus, & ibidē Cerinthū hæreticum vidisset statim retrolato pede, exclamasse: Fugiamus hinc quantum possumus, ne loc⁹ in quo veritatis hic hostis versatur, nos deglutiat, aut ruina opprimat. Hoc tantus Apostolus fecisse legitur: tu vero ò rex, qui licet potentissimus sis terræ Monarcha, homo tamē es erroris periculo expositus (errare enim, labi ac decipi propriū quodammodo est hominis) Tu, inquam, Lutheranorum antesignanum evocasse diceris, ut cum eo colloquaris? Nescis, ò rex, quam perniciofa sint eiusmodi colloquia. Inde ad alia digressus, multa in eandem sententiam non minus prudenter quam libere diserebat, ut qui Regi perquam familiaris ac charus esset: quibus scilicet periculis regnum esset objecturus, quā justas diffidentia causas S. Sedi esset præbiturus; quātopere hostiū suorū quū Imperatoris, tū Italiæ Principum res esset promoturus: quibus omnibus tantum effecit, ut Rex solemnī iuramento interposito promiserit, se in Ecclesiæ obedientia permansurum, quoad certi quid, à Concilio generali decerneretur. Verendum sane erat, si Melancthon, homo non minus in disputando acutus quam in dicendo facundus, moribus etiam sedatū quid, ac tota vita simplicitatem quamdam atque integritatem præ se ferens, cū Rege fuisset colloquutus, malū non leve daturū fuisse: ut cujus animus jã ante variis de religionis controversiis, in primis

Ff 2

vero

vero de communione sub utraque specie, disputationibus ita erat implicatus, ut de ea populo concedenda in congressu Nicensi præfens cum Clemente Pontifice egerit. Sed quidquid sit, Lutherani quidem tum aditus fuit obstructus. In ejusmodi quidem hæreticorum colloquiis tamquam sub cineribus ignis latet. Ac velut animalia vel bestiolæ quædam sunt, quarum morsus prius non sentitur, quæ tumor appareat: vel quemadmodum fungi quidam sunt, quorum venenum ita lentum est, ut pedetentim hominẽ absumat: sic hæreseos virus paulatim in animis eorum quos semel afflaverit, magis magisque gliscit. Quæ res tanto periculosior in Rege est, quanto plures ipsius exemplo ad idem faciendũ invitantur: quum verissimum sit quod Poëta dicit:

Componitur orbis

*Regis ad exemplum. Nec sic inflectere sensus
Humanos edicta valent, ut vita regentis.*

Illo vero privilegio Reges & Magnates gaudent, quod omnes ipsorum actiones, quantumcumque etiam malæ & perniciosæ, probandæ sint. Tanto vero majus in colloquio illo erat periculum, quod initio nec ad defensionem nec ad assultum sufficientibus armis multi ex Catholicis nostris athletis instructi essent.

Verumenimvero ne tam præclaræ feminae ac tanto rege dignæ sororis gloriam obscurare videar; reliqua mihi pertexenda sunt. Certum quidẽ est aliquot ante obitum annis eam errore suo agnito, præcipitium in quo stare videbatur, declinasse, & ad Catholicæ Ecclesiæ gremium reversam esse; protestatam prius, non malitia quadam animi, aut sinistra opinione de majorum religione, sed sola afflictorum hominum commiseratione adductam, quæ hæcenus à se acta essent fecisse. Beza certe ei exprobat, quod gloriam suam multum obscurarit, decipiendam se præbens iis qui facilitate ipsius abutebantur. At illa Reformata Ecclesiæ Historia longe ulterius progreditur, dicens. Eam à Deo derelictam, ad primam suam idololatriam rediisse, sibiq; exitium attraxisse. At ò felix exitium quod salutis fuit initium! O laudabilem & sanctam idololatriam: qua illa jam morti vicina corpus Creatoris sui recipit, animamq; Deo reddidit inter Crucis, quam in lectulo assidue secum habebat, amplexus. Sic enim eam mortuam, Franciscanus quidam Religiosus, Ægidius Calliau nomine, mihi narravit, qui extremam ei unctionem impertivit, & animam exhalantem adstitit. Ex Domina de Riberac, quæ illustri Candaliorum familia orta, in prædictæ reginæ fa-

milia educata fuerat, audisse memini, à Calvinõ eam tam litteris quam internunciis crebro fuisse monitam, ut veritatem omni studio propugnaret; illum vero vicissim ab ipsa rogatum, ut ad se venire non gravaretur, quo melius edocta, errorem agnosceret atque emendaret. Sed ut Mutianus olim de nescio quo dixit. Consilium lubenter eum dare, sed periculum omne averfari, ut tubicen ille in Æsopi fabulis, qui classicum quidem canit aliosque ad prælium excitat, ipse vero statim de tuto loco sibi prospicit: sic Calvinus suos ad martyrii gloriam vehementer accendebat, eamdem vero ipse remis velisque fugiebat. Eodem tempore quo Navarra regina Novatoribus favebat, Ferrariæ quoq; Ducissa, regio & ipse Franciæ Regum sanguine orta, majori eisdem studio proferebatur. Mirambellus certe Ferrariæ novam illam religionem hausit, quam deinde non Santonibus nostris tantum intulit, sed & posteris suis quasi hæreditariam tradidit. Ibidem Antonius Pontius, unus ex præcipuis Aquitanicæ Nobilitatis, Catholicæ Ecclesiæ repudium misit, cum qua tamen nõ multo post in gratiam rediit; ac deinceps in mediis illis bellorum civilium incendiis majorum religionem ita propugnavit, ut in patriæ cineribus præne fuerit sepultus. Cum hoc ego de Hæreseos ortu & aliis rebus sæpe colloquutus sum, ut qui naturæ quodam instinctu litteras valde amatet, & consiliorum ac factorum etiam seceret à Francisco & Henrico regnantibus susceptorum, gnarus erat: sed quia tum de Historiæ hæc conscribenda ne cogitabam quidem, multa ex ipso audita memoriam meam effugerunt; quædam tamen retinui, inter quæ & hoc est quod paullo ante de Cardinali Turnonio recitavi.

Doctus quidam & ætate profectus Monachus Dominicanæ familiæ, Benearnensis patria, Aradsum nomine, exemplum mihi monstravit Epistola cujusdam, quam Melanchthon ad Rufum illum, cujus non uno loco mentionem supra fecimus, scripserat, utq; Margaritæ Navarra reginæ eam legeret, rogaret: quæ hoc loco lubens inseruis, nisi ea nescio quo casu mihi perisset; ut nimirum lectori ostenderem, quibus artibus nostri temporis hæretici, Arrianorum ac reliquorum qui umquam exstiterunt, exemplo, aures atq; animos Principum incantare, ac subdolis suis, sed aliquo pietatis ac sanctitatis colore tinctis verbis ac rationibus in nasam suam attrahere conati sint. Ut vero damnum hoc quodammodo resarciam, & lectoris animo aliqua ex parte satisfaciam, tam regis ad Melanchthonem Epistolam,